

Jongerenrechtbanken zorgen voor herstel van vertrouwen

Stichting Jongerenrechtbanken leidt leerlingen in het voortgezet onderwijs op om zelf licht strafbare feiten en conflicten binnen en rondom school op een herstelgerichte manier op te lossen. Een groeiend aantal scholen doet mee. Waarom is dit een mooie aanvulling op burgerschapsonderwijs?

Tekst
Martijn de Graaff

Kim Roelofs is hoofd methodiek van de stichting. Ze werkte als advocaat voordat ze de overstap maakte naar mediation. “Ik behandelde veel jeugdzaken. Wat je merkt, is dat er in het recht vooral repressief naar een incident wordt gekeken. Er is iets strafbaars gebeurd, er komt een straf en dat is het dan. Daarom vind ik mediation zo mooi: het gaat er dan om hoe je zowel het slachtoffer als de verdachte regie over het proces kunt teruggeven.” Door haar ervaring ziet Roelofs een duidelijke meerwaarde om het op een dergelijke manier aan te pakken. “Er is schade, materieel en/of immaterieel. De vraag is hoe je dat kunt herstellen. Mediation levert dan vaak betere oplossingen dan alleen straf. Hierdoor zien we minder recidive. En dat is ook de basis van de Jongerenrechtbanken.”

Kim Roelofs

We zorgen voor
een veilige omgeving

Wat wij willen, is dat betrokkenen bij een incident samen kijken wat nodig is om vertrouwen te herstellen

Jaap van der Spek

“Leg de verantwoordelijkheid terug waar het hoort”, zegt Jaap van der Spek, directeur van de stichting. “Bij jongeren is peer-to-peer erg belangrijk, want je bent met de leeftijdsgenoten onderdeel van de maatschappij. Daar hoort ook bij dat je praat over je gevoelens. Wat wij willen, is dat betrokkenen bij een incident samen kijken wat nodig is om vertrouwen te herstellen en een plan van aanpak maken. Daar zit de grootste kracht: de gemeenschap in stelling brengen. Dat is wat ons betreft ook waar burgerschapsonderwijs over gaat: hoe je met elkaar leeft en omgaat.”

Nadruk op herstel van vertrouwen

De Jongerenrechtbanken is van oorsprong een idee van een aantal rechters, nadat zij in Amerika een soortgelijke aanpak hadden gezien. Ze waren getroffen door het idee om het recht dichterbij de mensen te brengen en om te focussen op het pad naar herstel in plaats van op de straf. Van der Spek: “Het is een ideologisch verhaal. Niet meteen de overheid betrekken, maar zorgen dat mensen zelf tot conflictoplossing kunnen komen. Terug in Nederland hebben de rechters een vertaling gemaakt naar onze maatschappijen ons rechtssysteem.”

Een zaak tijdens de Jongerenrechtbank volgt een vaste procedure. “Aan de ene kant zijn er drie rechters, een aanklager en een advocaat”, zegt Roelofs. “Dat zijn allemaal leerlingen die hiervoor een opleiding hebben gevolgd en door een rechter zijn beëdigd. Aan de andere kant is er de verdachte. In het herstelrecht noemen we die de beschuldigde. Deze beschuldigde doet overigens altijd op vrijwillige basis mee. Bovendien zorgen we voor een veilige omgeving, alle aanwezigen tekenen voor geheimhouding.” Bij een zitting kunnen wel de ouders aanwezig zijn, maar geen andere leerlingen of docenten. “Het is

eigenlijk een volwaardig proces, waarbij een verschil zit in de focus. In het strafrecht gaat het om het verleden (wat is er gebeurd?) en de straf. Bij de Jongerenrechtbank ligt de nadruk niet op waarheidsvinding, maar op de toekomst en het herstel.”

“Het herstel ligt op verschillende niveaus”, zegt Roelofs. “Ten eerste tussen de betrokken personen, ten tweede op de materiële schade en vervolgens het herstel in de gemeenschap. Stel dat er ruzie is geweest tussen twee leerlingen en er is een klap uitgedeeld, dan zijn er vaak ook omstanders, zoals leerlingen en leraren. Ook hoe je daarmee omgaat, wordt besproken.” Belangrijk is ook dat er vaste onderdelen zijn. Van der Spek: “Kim vertelde net dat het alle aspecten van een volwaardig proces bevat, er is ook dus een script. Iedereen weet dan wanneer hij of zij aan de beurt komt; je wordt gehoord en gezien. Dat geeft rust.”

Bewustwording en herstel

Yves Otten is docent Nederlands op het Montessori Lyceum Amsterdam en betrokken bij de Jongerenrechtbank op die school. “Help mij het zelf te doen, dat is samengevat wat Montessori is.”

>>

**Het gaat er niet om met een vingertje te wijzen.
Geen straf, geen schorsing: dat is iets wat
bij de schoolleiding ligt**

Daar past de Jongerenrechtbank heel mooi bij. Het is een orgaan binnen onze school dat gericht is op herstel. Het gaat er niet om met een vingertje te wijzen. Geen straf, geen schorsing: dat is iets wat bij de schoolleiding ligt. Bovendien zou je een schorsing ook nog als een prijs kunnen zien, je mag lekker thuisblijven. Voor mij gaat het vooral om vertrouwen terugwinnen. Als je een regel hebt overtreden, krijg je van de rechtbank de kans om te laten zien dat je het anders kunt doen.” Het helpt de sfeer goed te houden. “We zijn een fijne en vriendelijke school. Leerlingen zelf dit soort conflicten laten oplossen, draagt bij aan het behoud van een goede sfeer.”

“Het gaat ten eerste om de waarom-vraag”, vertelt Otten, “om inzichtelijk te krijgen waarom iemand de overtreding heeft begaan en of die zich ook bewust is van de impact op anderen. Vervolgens krijgt diegene de kans om een voorstel voor herstel te doen. Je wordt gedwongen goed na te denken.” Otten herinnert zich een winkeldiefstal bij de Albert Heijn. “De supermarkt koos ervoor geen aangifte te doen. Te veel gedoe, te veel papierwerk. We hebben het voorgedragen als een zaak voor de Jongerenrechtbank. De leerling vond het goed en de ouders waren heel erg blij, want ze vonden dat hun kind er veel te gemakkelijk vanaf kwam. Overigens mogen ouders er altijd bij zijn, maar ze mogen niets inbrengen.”

Onder de indruk

Ook voor de beëdigde leerlingen levert het veel op. Otten: “Ze vervullen om beurten de rol van rechter, aanklager en advocaat. Ze moeten zich - vanuit verschillende perspectieven - verplaatsen in de ander, in iemand die iets fout heeft gedaan. Vervolgens moeten ze ook een vonnis maken dat bindend is. Het is aan de school om te zorgen dat het wordt uitgevoerd. We stellen de mentor op de hoogte zodat die kan helpen. Soms moet een leerling een brief schrijven, soms een presentatie houden.”

Van der Spek is erg onder de indruk van de leerlingen. “De eloquentie en ook het oordeelsvermogen van bijvoorbeeld rechters zijn echt goed. Als ik een gesprek zie ontvouwen tussen de verschillende partijen, ja, dan ben ik echt trots.” Roelofs: “Je merkt dan ook dat de leerlingen een goed moreel kompas hebben en de zaak professioneel behandelen.”

Yves Otten

Draagvlak en cultuurverandering

Op dit moment doen zo’n twintig scholen mee en dat aantal groeit. Roelofs: “Als een school ons mailt, sturen we eerst een informatiepakket. Ook gaan we in gesprek. Het vraagt namelijk nogal wat van scholen: draagvlak binnen de schoolorganisatie en een cultuurverandering. We vragen commitment. Er moet een coördinator binnen de school worden aangesteld voor 80 tot 100 uur. Daarnaast krijgen de leerlingen een aantal dagdelen een training, de laatste bij een echte rechtbank waar ze ook worden beëdigd. Ook is er maandelijks een zittingsmoment waarbij we een oefenzaak doen als er geen echte zaak is. Die zaak moet ook echt ergens over gaan, zoals over een klein strafbaar feit of een overtreding van het schoolreglement.” “We trainen ook docenten”, vertelt Van der Spek, “zodat die in de klas kleinere incidenten kunnen oplossen met de herstelcirkel.”

“Het klinkt misschien vreemd dat een beschuldigde leerling dit wil”, zegt Otten. “Maar als je het goed bekijkt is het heel logisch. Zo’n leerling wordt geconfronteerd met boosheid, verdriet en teleurstelling van anderen. Vaak is het in de school bekend wat je hebt gedaan. De Jongerenrechtbank biedt je de mogelijkheid om verantwoordelijkheid te nemen.”

Meer weten
over Stichting
Jongeren-
rechtbanken?
Scan de
QR-code
voor meer
informatie
en neem een
kijkje.

